

Številka: Up-298/16-13

Datum: 18. 1. 2018

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku odločanja o ustavni pritožbi Silva Iljaša, Brežice, ki ga zastopa Nataša Vrečič Zorčič, odvetnica v Brežicah, na seji 18. januarja 2018

odločilo:

Sodba Vrhovnega sodišča št. VIII Ips 176/2015, VIII Ips 177/2015 z dne 11. 1. 2016 se razveljavi in zadeva se vrne Vrhovnemu sodišču v novo odločanje.

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Sodišče prve stopnje je ugotovilo nezakonnost izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi in pritožniku priznalo vse pravice iz pogodbe o zaposlitvi za čas do 30. 6. 2010 ter naložilo toženi stranki, naj tožnika pozove na delo. Ugotovilo je, da je bila odpoved podana znotraj subjektivnega in objektivnega roka, vendar pa zanjo ni obstajal utemeljen razlog. Sodišče druge stopnje je po opravljeni obravnavi spremenilo sodbo sodišča prve stopnje in zavrnilo tožbeni zahtevek za ugotovitev nezakonnosti izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi in priznanje vseh pravic iz pogodbe o zaposlitvi. Presodilo je, da je pritožnik očitane kršitve storil, saj je v času, ko bi moral biti po razporedu dela v službi, poučeval kandidate v avtošoli. Presojalo je utemeljenost izredne odpovedi po prvi alineji prvega odstavka 111. člena Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 42/02 in 103/07 – v nadaljevanju ZDR) in ugotovilo, da ima kršitev znake kaznivega dejanja goljufije. Posebej je presojalo tudi utemeljenost odpovedi po drugi alineji prvega odstavka 111. člena ZDR in ugotovilo, da je tožena stranka zakonito podala tudi izredno odpoved po tej zakonski določbi. Po presoji sodišča druge stopnje pritožnikovo ravnanje pomeni tudi hujšo kršitev obveznosti iz delovnega razmerja, saj je pritožnik zlorabil svoj položaj in zaupanje komandirja ter med delovnim časom opravljal še delo inštruktorja v avtošoli, kar je lahko storil le naklepoma. Sodišče druge stopnje se je glede pravočasnosti odpovedi

strinjalo s sodiščem prve stopnje, da je tožena stranka izvedela za kršitev 17. 3. 2010 in da je treba kot datum podaje odpovedi upoštevati datum vročitve odpovedi pritožniku 13. 4. 2010. Vrhovno sodišče je revizijo pritožnika zavrnilo. Strinjalo se je, da je pritožnik storil kršitve, ki so se mu očitale v izredni odpovedi. Strinjalo se je tudi, da je bila odpoved podana pravočasno, vendar z drugimi razlogi. Obrazložilo je, da je neutemeljeno vztrajanje, da je odpoved pogodbe o zaposlitvi prepozna, in da je tožena stranka prepozno navajala, kdaj se je z odpovednim razlogom seznanila. Po presoji Vrhovnega sodišča pa je odpoved pravočasna tudi v primeru, če dokaza, s katerim naj bi bila tožena stranka prekludirana, ne bi upoštevali in bi sprejeli stališče revizije, da se je tožena stranka z odpovednim razlogom seznanila 5. 3. 2010. Po stališču Vrhovnega sodišča namreč datum vročitve odpovedi (13. 4. 2010), ki ga navaja sodišče druge stopnje, za presojo pravočasnosti ni pomemben, temveč je pomembno, kdaj je odpoved pogodbe o zaposlitvi podana, to pa je bilo 2. 4. 2010. Če se je tožena stranka z odpovednim razlogom seznanila 5. 3. 2010, je bila odpoved z dne 2. 4. 2010 po presoji Vrhovnega sodišča podana v 30-dnevnem subjektivnem roku.

2. Pritožnik trdi, da sta izpodbijani sodbi arbitrarni in sodbi presenečenja, saj pomenita odstop od uveljavljene in enotne sodne prakse ter posegata v pritožnikovo pravico iz 22. člena Ustave. Zatrjuje, da iz opisa kršitev v odpovedi ne izhajajo vsi znaki kaznivega dejanja goljufije, temveč sta sodišči nekonkretizirane očitke v odpovedi dopolnjevali z vsebino, ki je v odpovedi ni, in mu s takšno samovoljnostjo kršili načelo kontradiktornosti in pravico do pritožbe, saj se pritožnik do novih očitkov in ugotovitev sodišča druge stopnje ni mogel opredeliti in jih izpodbijati. S tem naj bi mu bile kršene pravice iz 14., 22., 23. in 25. člena Ustave. Arbitraren in brez razumne pravne obrazložitve naj bi bil zaključek Vrhovnega sodišča, da je neutemeljeno revizijsko sklicevanje na odločitve Vrhovnega sodišča v kazenskih zadevah. Pritožnik navaja tudi, da bi morali sodišči upoštevati sodbo in sklep Vrhovnega sodišča št. VIII lps 34/2014 z dne 16. 6. 2014. Ker ju nista, naj bi pritožniku kršili pravici iz 14. in 22. člena Ustave. Pritožnik nasprotuje obrazložitvi sodišč, da ne gre za istovrstna primera, in zatrjuje, da sta sodišči ravnali samovoljno, pristransko in mu kršili pravici do sodnega varstva in pravnega sredstva. Pritožnik zatrjuje tudi, da je sodišče druge stopnje samovoljno upoštevalo prepozno predlagane dokaze tožene stranke (glede kršitev in glede pravočasnosti odpovedi), po drugi strani pa je z zmotno obrazložitvijo, da so bili dokazi predlagani prepozno, zavrnilo izvedbo dokazov, ki jih je predlagal pritožnik. Vrhovno sodišče naj bi to kršitev kljub revizijskim navedbam pritožnika prezrlo. Takšno postopanje sodišč naj bi pomenilo neenakopravno obravnavo pritožnika in kršitev pravic iz 14., 22. in 23. člena Ustave.

3. Pritožnik nasprotuje tudi zaključku sodišč, da je tožena stranka podala odpoved pravočasno v subjektivnem roku. Navaja, da je zatrjeval in z različnimi dokazi dokazoval, da se je tožena stranka z očitanimi kršitvami seznanila najkasneje 5. 3. 2010, kar je tožena stranka tudi sama ves čas zatrjevala in dokazovala. Šele po drugem naroku naj bi v eni od svojih pripravljanih vlog priložila dokaz, iz katerega naj

bi izhajalo, da je izvedela za razloge za odpoved 17. 3. 2010, ko je bil s tem seznanjen generalni direktor policije. Pritožnik navaja, da je zatrjeval, da sodišče teh navedb in dokazov zaradi prekluzije ne bi smelo upoštevati in bi moralo ugotoviti, da je tožena stranka za razloge izvedela najkasneje 5. 3. 2010, zaradi česar bi bila odpoved, podana 13. 4. 2010, prepozna. Pritožnik zatrjuje, da se sodišče druge stopnje in Vrhovno sodišče do teh navedb nista opredelili in sta mu s tem kršili pravico iz 22. člena Ustave. Takšna odločitev naj bi bila v nasprotju z odločitvijo sodišča prve stopnje in naj bi šlo za novo ugotovljeno dejstvo, zoper katero pritožnik ni mogel vložiti pritožbe in se do njega ni mogel opredeliti, kar naj bi pomenilo kršitev njegovih pravic do pritožbe in sodnega varstva. Pritožnik zatrjuje tudi arbitrarnost in neobrazloženost stališča Vrhovnega sodišča, da datum vročitve odpovedi (13. 4. 2010), ki ga navaja sodišče druge stopnje, za presojo pravočasnosti ni pomemben, temveč je pomembno, kdaj je odpoved pogodbe o zaposlitvi podana (2. 4. 2010). To stališče naj bi bilo tudi v nasprotju s sodno prakso (sodba Vrhovnega sodišča št. VIII lps 242/2009 z dne 6. 4. 2010) in naj bi pomenilo novo ugotovljeno dejansko stanje, do katerega naj se pritožnik ne bi mogel opredeliti, s čimer naj bi mu bili kršeni pravici iz 22. in 25. člena Ustave.

4. Ustavno sodišče je s sklepom št. Up-298/16 z dne 7. 9. 2016 ustavno pritožbo sprejelo v obravnavo. V skladu s prvim odstavkom 56. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – v nadaljevanju ZUstS) je o sprejemu ustavne pritožbe obvestilo Vrhovno sodišče. Na podlagi drugega odstavka 56. člena ZUstS je ustavno pritožbo poslalo v odgovor toženi stranki iz delovnega spora kot nasprotni udeleženki.

5. Nasprotna udeleženka na ustavno pritožbo ni odgovorila.

B.

6. Tožena stranka je pritožniku podala izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi na podlagi prve in druge alineje prvega odstavka 111. člena ZDR, v kateri mu je očitala, da je naklepoma kršil pogodbeno in drugo obveznost iz delovnega razmerja, kršitev pa ima vse znake kaznivega dejanja goljufije in kaznivega dejanja ponarejanja listin, ter da je naklepoma huje kršil pogodbene in druge obveznosti iz delovnega razmerja. Sodišče druge stopnje je presodilo, da je odpovedni razlog podan tudi v primeru, če znaki kaznivega dejanja goljufije ne bi bili ugotovljeni (42. do 44. točka obrazložitve), torej po drugi alineji prvega odstavka 111. člena ZDR. Pritožnik tega pravnega zaključka v reviziji ni izpodbijal, kar je ugotovilo že Vrhovno sodišče (16. točka sodbe Vrhovnega sodišča).

7. Pogoj za zakonitost izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi je tudi njena pravočasnost. Odpoved je morala biti podana znotraj subjektivnega in objektivnega roka iz drugega odstavka 110. člena ZDR, ki je določal, da mora pogodbeno stranka

podati izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi najkasneje v 30 dneh od ugotovitve razloga za izredno odpoved in najkasneje v šestih mesecih od nastanka razloga. V primeru krivdnega razloga na strani delavca ali delodajalca, ki ima vse znake kaznivega dejanja, pa je pogodbeni stranka lahko odpovedala pogodbo o zaposlitvi v 30 dneh od ugotovitve razloga za izredno odpoved in ves čas, ko je bil možen kazenski pregon. V postopku je bilo ves čas sporno, ali je bila odpoved podana znotraj 30-dnevnega subjektivnega roka od ugotovitve razloga za izredno odpoved.

8. Sodišče prve stopnje je ugotovilo, da je tožena stranka podala odpoved 13. 4. 2010 (dan, ko je bil sklep o odpovedi pritožniku osebno vročen). Po presoji tega sodišča je bila odpoved podana pravočasno – znotraj subjektivnega roka 30 dni, saj je tožena stranka za kršitev izvedela takrat, ko je zanjo izvedel generalni direktor Policije, to je 17. 3. 2010 (kot izhaja iz dopisa Urada za upravljanje s človeškimi viri). Sodišče prve stopnje je ocenilo, da pritožnik ni dokazal, da bi tožena stranka za kršitev izvedela že prej (6. točka obrazložitve sodbe prve stopnje).

9. Sodišče druge stopnje se je glede pravočasnosti odpovedi strinjalo s sodiščem prve stopnje, da je tožena stranka izvedela za kršitev 17. 3. 2010 in da je treba kot datum podaje odpovedi upoštevati datum vročitve odpovedi pritožniku 13. 4. 2010 (38. točka obrazložitve sodbe druge stopnje). Do pritožnikovih navedb o prekluziji glede navajanja dejstev in dokazov v zvezi s pravočasnostjo odpovedi se ni opredelilo.

10. Tudi Vrhovno sodišče se je strinjalo, da je bila odpoved podana pravočasno, vendar z drugimi razlogi. Upošteva pritožnikove navedbe o prekluziji dokazov, s katerimi je tožena stranka dokazovala pravočasnost odpovedi, je sprejelo stališče, da tudi v primeru, če dokaza, s katerim naj bi bila tožena stranka prekludirana, ne bi upoštevali in bi sprejeli stališče revizije, da se je tožena stranka z odpovednim razlogom seznanila 5. 3. 2010, kot je navajala v odgovoru na tožbo, je odpoved, ki je bila podana 2. 4. 2010, pravočasna. Datum vročitve odpovedi (13. 4. 2010), ki ga navaja sodišče druge stopnje, po stališču Vrhovnega sodišča za presojo pravočasnosti ni pomemben, temveč je pomembno, kdaj je odpoved pogodbe o zaposlitvi podana. Ob takšnem stališču je Vrhovno sodišče presodilo, da je bila odpoved pravočasna tudi, če se je tožena stranka z odpovednim razlogom seznanila 5. 3. 2010 (15. točka obrazložitve sodbe Vrhovnega sodišča).

11. Pritožnik med drugim zatrjuje arbitrarnost in neobrazloženost stališča Vrhovnega sodišča, da datum vročitve odpovedi (13. 4. 2010), ki ga navaja sodišče druge stopnje, za presojo pravočasnosti ni pomemben, temveč je pomembno, kdaj je odpoved pogodbe o zaposlitvi podana (2. 4. 2010). To stališče naj bi bilo tudi v nasprotju s sodno prakso (sodba Vrhovnega sodišča št. VIII Ips 242/2009 z dne 6. 4. 2010).

12. Iz ustaljene ustavnosodne presoje izhaja, da je obrazložena sodna odločba bistven del poštenega sodnega postopka. Z njo je sodišče dolžno na konkreten način in z zadostno jasnostjo opredeliti razloge, na podlagi katerih je sprejelo svojo odločitev. Pri tem obrazložitev sodne odločbe ni samo sredstvo za zagotavljanje katere druge človekove pravice (npr. pravice do izjave), temveč, kot to izhaja iz ustavnosodne presoje, pomeni samostojno in avtohtono prvino pravice do poštenega sojenja, ki ga zagotavlja 22. člen Ustave. Njena izvirna vrednost je v zagotavljanju uvida v razloge za odločitev same po sebi, in to predvsem stranki, ki v postopku odločanja o svoji pravici, obveznosti oziroma pravnem interesu ni bila uspešna.¹ Za zagotovitev ustavne pravice do poštenega sodnega sojenja kot tudi za zagotovitev zaupanja v sodstvo je namreč velikega pomena, da stranka, tudi če njenemu zahtevku ni ugodeno, lahko spozna, da se je sodišče z njenimi argumenti seznanilo in jih obravnavalo, in da ne dvomi, ali jih sodišče morda ni enostavno prezrlo.²

13. Zahteva po obrazloženosti odločb instančnih sodišč praviloma zahteva nižji standard obrazložitve od siceršnje zahteve po obrazloženosti sodnih odločb, vendar le, kadar instančno sodišče pritrди pravnemu naziranju nižjih sodišč in je zato mogoče že iz sodbe nižjih sodišč razbrati razloge za sprejeto pravno stališče. V primerih, kot je obravnavani, v katerem je Vrhovno sodišče na podlagi drugačne pravne presoje spremenilo eno od bistvenih stališč nižjih sodišč, pa vsebina obveznosti do obrazložitve ne more biti bistveno ožja od obveznosti sodišča prve stopnje.³ Iz sodbe instančnega sodišča mora biti zato v takšnih primerih razvidno, da je sodišče pri odločanju upoštevalo vse bistvene navedbe pritožnika v postopku,⁴ prav tako pa ne sme spregledati bistvenih razlogov, s katerimi je nižje sodišče utemeljilo stališče, ki ga je instančno sodišče spremenilo. Tudi opredelitev do teh argumentov namreč prispeva k prepričljivosti odločitve sodišča (in s tem njene sprejemljivosti za stranko, ki je v sporu izgubila) kot eni izmed zahtev, ki izhaja iz pravice do obrazloženosti sodne odločitve.

14. Pravočasnost je bistveni pogoj za zakonitost izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi. Vrhovno sodišče ni obrazložilo, zakaj je spremenilo stališče sodišča prve in druge stopnje glede tega, kateri datum je treba upoštevati kot datum podaje odpovedi. S tem je kršilo pritožnikovo pravico do obrazložene sodne odločbe iz 22. člena Ustave. Zato je Ustavno sodišče izpodbijano sodbo Vrhovnega sodišča razveljavilo in temu sodišču zadevo vrnilo v novo sojenje. Ker je sodbo razveljavilo že zaradi ugotovljene kršitve 22. člena Ustave, pritožnikovih navedb o kršitvah drugih

¹ Tako npr. odločba Ustavnega sodišča št. Up-1273/09 z dne 13. 10. 2011 (Uradni list RS, št. 93/11).

² Glej npr. odločbo Ustavnega sodišča št. Up-147/09 z dne 23. 9. 2010 (Uradni list RS, št. 83/10).

³ Primerjaj z odločbo Ustavnega sodišča št. Up-1273/09.

⁴ Primerjaj npr. z odločbo Ustavnega sodišča št. Up-1067/11 z dne 19. 1. 2012 (Uradni list RS, št. 9/12), iz katere izhaja stališče, da mora Vrhovno sodišče v upravnem sporu, v primeru, ko samo odloči o tožbi, v obrazložitvi sodbe odgovoriti ne samo na pritožbene navedbe, temveč tudi na vse upoštevne tožbene očitke.

človekovih pravic ni presojalo. Ustavno sodišče še pripominja, da mora Vrhovno sodišče zaradi spoštovanja načela enakosti pred zakonom (22. člen Ustave v zvezi z drugim odstavkom 14. člena Ustave) v enakih situacijah zakon razlagati enako (glej sodbo Vrhovnega sodišča št. VIII Ips 242/2009 z dne 6. 4. 2010). Če ga razlaga različno, pa mora vsebinsko obrazložiti razloge za spremembo stališča (odločba Ustavnega sodišča št. Up-647/15 z dne 19. 5. 2016, Uradni list RS, št. 39/16).

C.

15. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi prvega odstavka 59. člena ZUstS in prve alineje drugega odstavka 46. člena Poslovnika Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 86/07, 54/10, 56/11 in 70/17) v sestavi: predsednica dr. Jadranka Sovdat ter sodnice in sodniki dr. Matej Accetto, dr. Dunja Jadek Pensa, DDr. Klemen Jaklič, dr. Rajko Knez, dr. Etelka Korpič – Horvat, dr. Špelca Mežnar, dr. Marijan Pavčnik in Marko Šorli. Odločbo je sprejelo soglasno.

dr. Jadranka Sovdat
Predsednica